

Stichting Gezamenlijke Projecten Haagse Musea organiseert

CULTUURMENU VO

schooljaar 2023/2024

Unieke
museumlessen,
hoogtepunten
voor hoofd,
❤️
en handen!

'Cultuurmenu VO' met leerlijn 'Kunst en cultuur' en 'Maatschappijvakken' voor praktijkonderwijs, vmbo, havo en vwo, klas 1 t/m 3. Prijs € 6,95 per leerling, busvervoer € 40,- per klas.

www.cultuurmenu.nl/voortgezetonderwijs

Inhoud

blz 3 **Unieke museumlessen Hoogtepunten voor hoofd, hart en handen!**

blz 4 **Cultuurmenu VO Lessen**

blz 5 **Uitleg Cultuurmenu VO**

blz 8 **Klas 1**

blz 8	Lessen Menu A	>	Leerlijn kunst en cultuur	>	Muzee Scheveningen
blz 9	Lessen Menu B	>	Leerlijn kunst en cultuur	>	Kinderboekenmuseum
blz 9	Lessen Menu C	>	Leerlijn kunst en cultuur	>	Fotomuseum Den Haag
blz 10	Lessen Menu D	>	Leerlijn maatschappijvakken	>	Haags Historisch Museum
blz 10	Lessen Menu E	>	Leerlijn maatschappijvakken	>	Rijksmuseum de Gevangenpoort
blz 11	Lessen Menu F	>	Leerlijn maatschappijvakken	>	Nationaal Archief
blz 11	Lessen Menu G	>	Leerlijn maatschappijvakken	>	Museon-Omniversum

blz 12 **Klas 2**

blz 12	Lessen Menu A	>	Leerlijn kunst en cultuur	>	Museum Panorama Mesdag
blz 13	Lessen Menu B	>	Leerlijn kunst en cultuur	>	Huis van het Boek
blz 13	Lessen Menu C	>	Leerlijn kunst en cultuur	>	De Mesdag Collectie
blz 14	Lessen Menu D	>	Leerlijn maatschappijvakken	>	Museon-Omniversum
blz 14	Lessen Menu E	>	Leerlijn maatschappijvakken	>	Vredespaleis
blz 15	Lessen Menu F	>	Leerlijn maatschappijvakken	>	Haags Historisch Museum

blz 16 **Klas 3**

blz 16	Lessen Menu A	>	Leerlijn kunst en cultuur	>	West Den Haag
blz 16	Lessen Menu B	>	Leerlijn kunst en cultuur	>	Kunstmuseum Den Haag
blz 17	Lessen Menu C	>	Leerlijn kunst en cultuur	>	Mauritshuis
blz 17	Lessen Menu D	>	Leerlijn maatschappijvakken	>	Monumentenzorg
blz 18	Lessen Menu E	>	Leerlijn maatschappijvakken	>	Museon-Omniversum
blz 18	Lessen Menu F	>	Leerlijn maatschappijvakken	>	Monumentenzorg
blz 19	Lessen Menu G	>	Leerlijn maatschappijvakken	>	Nationaal Monument Oranjestad

blz 19 **Omschrijving per leerlijn en bijbehorende menu's**

blz 22 **Bijlage: Uitwerking Cultuurmenu VO leerlijnen**

blz 23 **Colofon, met dank aan**

blz 24 **Adressen Musea**

Unieke museumlessen

Hoogtepunten voor hoofd, ♥ en handen!

Haagse musea en erfgoedinstellingen bieden interactieve museumlessen aan in het Cultuurmenu VO programma: voor klas 1 t/m 3 van praktijkonderwijs, vmbo, havo en vwo/gymnasium. Er zijn twee leerlijnen: kunst en cultuur en maatschappijvakken. De 20 interactieve lessen voor klassen 1 t/m 3 zijn onderdeel van een menu, maar de lessen zijn ook apart, dus per klas te boeken. De musea, archieven en monumenten die meedoen hebben allemaal andere collecties. Hierbij horen diverse verhalen over het verleden en heden die worden aangevuld met onze kennis, zienswijzen en ervaring van nu. Verhalen van verschillende doelgroepen uit de samenleving spelen hierin een belangrijke rol. Dit schooljaar zijn er 12 lessen voor praktijkscholen om uit te kiezen.

Jongeren en museumbezoek

Jongeren van twaalf t/m vijftien jaar gaan uit zichzelf en van huis uit niet vaak naar een museum, daarom is het zo belangrijk dat ze met de klas gaan. De interactieve museumlessen zijn voor hen uitdagend en interessant gemaakt. Het museumbezoek kan heel inspirerend zijn en hen een onverwacht andere kijk geven op aspecten in onze samenleving. Doordat de musea de leerlingen een positieve ervaring meegeven, zal een bezoek aan een museum op latere leeftijd vanzelfsprekend zijn.

Wat gaan de leerlingen doen?

Zelf actief meedenken in het ontdekken en onderzoeken en vandaar uit samenwerken. Ze verdiepen zich in de diverse collecties van de Haagse musea en erfgoedinstellingen.

Kosten per leerling en subsidie voor Haagse scholen

Per leerling kost deelname € 6,95. Betalen kan ook met de CJP Cultuurkaart. Lees op pag 7 hoe en waar Haagse scholen per leerling € 5,00 euro subsidie op de CJP Cultuurkaart kunnen krijgen.

Busvervoer per klas

Busvervoer is t/m april 2024 mogelijk voor € 40,00 per klas voor scholen die uit Den Haag en de regio komen. Scholen van buiten deze regio kunnen met eigen vervoer komen. Busvervoer betalen kan ook met de CJP Cultuurkaart.

Lesmateriaal ter voorbereiding en verwerking

Voorbereidend en verwerkend lesmateriaal is te vinden op de website www.cultuurmenu.nl/voortgezetonderwijs

Gratis Cultuurmenu-museumstrippenkaart

Alle deelnemende scholen krijgen voor de contactpersoon van de school en de docenten die meegaan naar de lessen, een Cultuurmenu-strippenkaart cadeau. Deze kaart biedt gratis 1x museumbezoek aan bij alle deelnemende musea. Hiermee wordt voorbereiden op het museumbezoek nog gemakkelijker en leuker!

Op maat aanvragen kan ook

Voor een projectweek of project dag kan er op maat een programma worden samengesteld. Kijk voor meer info in deze brochure op blz 6.

Inschrijven

Inschrijven kan vanaf 10 mei 2023 voor schooljaar 2023-2024 via: www.cultuurmenu.nl/voortgezetonderwijs.

Ook scholen van buiten de regio Den Haag kunnen zich inschrijven, als ze met eigen vervoer komen.

♥elijk welkom voor alle leerlingen van klas 1 t/m 3

De unieke museumlessen zijn gemaakt met ♥ en ziel met veel aandacht voor alle diverse achtergronden van de leerlingen. We ontvangen leerlingen met veel verschillende (culturele) achtergronden, uit diverse wijken uit Den Haag en de regio. Iedereen is welkom! We wensen alle leerlingen en docenten veel (leer)plezier bij het volgen van de Cultuurmenu VO-lessen.

♥elijke groet,
Het Cultuurmenu-team

Cultuurmenu VO Lessen

	KLAS 1	KLAS 2	KLAS 3
	Leerlijn kunst en cultuur	Leerlijn kunst en cultuur	Leerlijn kunst en cultuur
THEMA MENU A: Beeldende kunst, Haagse School, hedendaags Haags 	MUZEE SCHEVENINGEN Scheveningen in beeld vmbo t/m gymnasium praktijkonderwijs	MUSEUM PANORAMA MESDAG Stap in het grootste schilderij van Nederland vmbo t/m gymnasium praktijkonderwijs	WEST DEN HAAG Kunst in de voormalige Amerikaanse ambassade vmbo t/m gymnasium praktijkonderwijs
THEMA MENU B: Toegepaste en autonome kunst. Wat is het verschil? 	KINDERBOEKENMUSEUM Wat was eerst? Het woord of het beeld? vmbo t/m gymnasium 	HUIS VAN HET BOEK Zoek het boek! vmbo t/m gymnasium praktijkonderwijs	KUNSTMUSEUM DEN HAAG Wonen in een schilderij vmbo t/m gymnasium
THEMA MENU C: Meesterwerk en vak. Manschap in de kunst 	FOTOMUSEUM DEN HAAG Snapshot of meersterwerk? vmbo t/m gymnasium 	DE MESDAG COLLECTIE Mesdag: meester en verzamelaar vmbo t/m gymnasium	MAURITSHUIS Hollandse meesters uit de 17 ^{de} eeuw vmbo t/m gymnasium
	Leerlijn maatschappijvakken	Leerlijn maatschappijvakken	Leerlijn maatschappijvakken
THEMA MENU D: Een kijkje achter de schermen 	HAAGS HISTORISCH MUSEUM Aan de slag als museummedewerker vmbo t/m gymnasium praktijkonderwijs	MUSEON-OMNIVERSUM Een kijkje in het heelal vmbo t/m gymnasium praktijkonderwijs	MONUMENTENZORG De Hof van Wouw en de tuinen vmbo t/m gymnasium praktijkonderwijs
thema menu E: Over recht en onrecht 	MUSEUM DE GEVANGENPOORT Van alle kanten bekeken vmbo t/m gymnasium praktijkonderwijs	VREDESPALEIS Vrede door recht vmbo t/m gymnasium	MUSEON-OMNIVERSUM 'VN in actie' vmbo t/m gymnasium
thema menu F: Over de hele wereld. Migratieverhalen 	NATIONAAL ARCHIEF Van Huis en Haard vmbo t/m gymnasium 	HAAGS HISTORISCH MUSEUM De wereld in Den Haag vmbo t/m gymnasium praktijkonderwijs	MONUMENTENZORG Je ging op reis en je nam mee? vmbo t/m gymnasium
THEMA MENU G: WOII en na 75 jaar vrijheid 	MUSEON-OMNIVERSUM Kind in oorlog kopklassen praktijkonderwijs		NATIONAAL MONUMENT ORANJEHOTEL Besef hoe kwetsbaar vrijheid is vmbo t/m gymnasium praktijkonderwijs

Uitleg Cultuurplek VO

TWINTIG MUSEUMLESSEN/WORKSHOPS

Aan dit project doen zestien Haagse musea en erfgoedinstellingen mee. De interactieve lessen voor klassen 1 t/m 3 zijn per leerjaar terug te vinden in het menuschema op blz. 4

De lessen zijn per leerjaar/per klas te boeken. Op de website staan voorbereidende en verwerkende lesmaterialen. Voor het praktijkonderwijs zijn er in totaal 12 lessen, verder zijn alle lessen geschikt voor vmbo t/m gymnasium. Iedere les wordt steeds op het niveau van de klas afgestemd. **De uitgebreide uitleg over onze doelstellingen, de didactische aanpak, de twee leerlijnen en de menuopzet van dit project is terug te vinden vanaf pagina 19 van deze brochure.**

DE INTERACTIEVE LESSEN

De interactieve lessen zijn opgebouwd uit een receptief, een productief en een reflecterend deel. Zo zullen de leerlingen kijken, luisteren, onderzoeken, een creatief proces volgen, zelfstandig opdrachten uitvoeren en de opgedane kennis en ervaring interpreteren. De lessen duren 75 minuten.

VOORBEREIDEND EN VERWERKEND LESMATERIAAL VOOR OP SCHOOL

Het lesmateriaal kan gratis worden gedownload op www.cultuurplek.nl/voortgezetonderwijs. De museumles van Cultuurplek VO begint en eindigt op school met het maken van het voorbereidende en verwerkende lesmateriaal. Het is belangrijk dat de leerlingen goed voorbereid zijn op het bezoek en de museumles na afloop goed verwerken. Vanaf augustus 2023 staan alle online lesmaterialen op www.cultuurplek.nl/voortgezetonderwijs.

DEELNAMEKOSTEN PER LEERLING PER LES

Deelname aan de lessen kost per les € 6,95 per leerling. Dit bedrag kan ook verrekend worden met de CJP Cultuurkaart van de school.

BUSVERVOER

Alleen voor scholen uit de regio Den Haag (Den Haag, Wasse-naar, Rijswijk, Delft, Leidschendam, Voorburg, Westland) is busvervoer voor € 40,00 per klas mogelijk t/m april 2024 (daarna is er een aangepast tarief). Van 1 mei t/m 1 juli (een week voor de zomervakantie) is busvervoer op aanvraag beschikbaar, klassen kunnen uiteraard ook met eigen vervoer komen. Betalen met CJP Cultuurkaart is mogelijk. Scholen van buiten de regio Den Haag kunnen alleen deelnemen als ze met eigen vervoer komen. Het busvervoer kan tijdens de online inschrijving op de website direct geboekt worden, zie hiervoor: www.cultuurplek.nl/voortgezetonderwijs.

Een half uur voor aanvang van de les staat de bus klaar op de afgesproken opstaptelek.

Is de rijafstand langer, dan belt de busmaatschappij de school om een andere tijd af te spreken. Zelf bellen met de busmaatschappij BAB VIOS Touringcars kan ook: 0174 315090

(maandag t/m vrijdag tussen 9.00 en 17.00 uur)

Als er busvervoer is geboekt dan wordt u als begeleider vriendelijk verzocht erop toe te zien dat de leerlingen een half uur van tevoren klaar staan op de afgesproken opstaptelek.

Als de groep te laat komt, kan het museum niet de gehele les geven, omdat er aansluitend vaak volgende museumlessen gepland staan.

De Haagse Cultuurplekbuss

GROEPSGROOTTE

De maximale omvang van de groep wordt per museum bepaald. Dit staat aangegeven bij elke les, zowel in deze brochure als op de website www.cultuurmenu.nl. Als de groepsgrootte op het moment van vertrek zal afwijken van het aantal dat bij inschrijving is opgegeven, geef dit dan tijdig door, bij voorkeur via uw eigen account van school of via een e-mail aan cultuurmenu@bezoekplanner.nl. Dit is belangrijk voor het museum en het aantal zitplaatsen in de bus. De groep wordt gesplitst als er voor een les een grotere groep leerlingen is opgegeven dan is toegestaan.

AANTAL BEGELEIDERS VANUIT SCHOOL

Bij iedere lesomschrijving in de brochure en op de website staat per museum het gewenste aantal begeleiders genoemd. Het is helaas niet mogelijk om meer begeleiders mee te nemen dan wordt aangegeven. Dit heeft te maken met de ontvangstmogelijkheid en met het aantal zitplaatsen in de bus.

LESMOMENTEN, LESTIJDEN EN TIJDSDUUR VAN DE LES

De lessen van het Cultuurmenu VO worden gegeven in drie periodes: september t/m december, januari t/m april. De lestijden zijn in deze twee periodes: 9.15 uur, 10.45 uur en

13.30 uur. Van mei t/m 9 juli zijn de lestijden 10.45 uur en 13.00 uur. De museumlessen duren 75 minuten, alleen de les van het Nationaal Archief duurt 105 minuten.

INSCHRIJVEN SCHOOLJAAR 2023-2024

Inschrijven kan vanaf 10 mei 2023 t/m half juni 2024 via de website <https://cultuurmenu.nl/voortgezetonderwijs/>. De school kan in het online boekingssysteem per museum uit beschikbare data kiezen. De lessen zijn per leerjaar/per klas te boeken.

OP MAAT AANVRAGEN VOOR PROJECTWEEK/DAG KAN OOK

Voor een projectweek/-dag kan er ook voor een aantal klassen tegelijk een aanvraag worden gedaan. Stuur een e-mail met uw vraag naar cultuurmenu@bezoekplanner.nl en sbal@cultuurmenu.nl. Hiervoor wordt extra per verzoek/per klas €15,00 kosten in rekening gebracht. In nauw overleg met de school worden er lesmomenten en eventueel busvervoer geregeld. Dit bedrag kan ook betaald worden met de CJP kaart.

OPGEVEN VAN KLASSEN EN RESERVEREN

Bij het aanmaken van een reservering wordt gevraagd diverse gegevens in te vullen. Wilt u dit zo nauwkeurig mogelijk doen, dit is belangrijk voor het samenstellen van het rooster.

Vult u bij de gegevens altijd in:

1. alle klassen die u wilt opgeven met het juiste aantal leerlingen per klas
 2. het niveau van de groep
 3. de naam van de klassendocent die meegaat
- Vervolgens wordt het leerjaar van de klas aangegeven. Daarna worden de beschikbare musea getoond. Na het selecteren van een museum kan een keuze worden gemaakt uit één van de beschikbare data.

Roostervragen - roosterwijzigingen

Stuur een bericht via het account van de school via de homepageberichten, icoon 'stuur een bericht', of stuur een e-mail naar de roosterhelpdesk: cultuurmenu@bezoekplanner.nl.

HOTLINE

Verhinderings binnen 24 uur doorgeven?
Bel de hotline 0174-315090 op werkdagen.
Bereikbaar van 8.00 uur tot 17.00 uur.

CJP CULTUURKAART

Tenslotte wordt gevraagd of uw school nog gebruik wil maken van de huidige CJP Cultuurkaart van het schooljaar 2022/2023 of van het nieuwe schooljaar 2023/2024, of dat u geen gebruik wil maken van deze kaart.

€ 5,00 subsidie per leerling Gemeente Den Haag

De Gemeente Den Haag geeft € 5,00 per leerling voor klas 1 t/m 3 subsidie aan Haagse scholen die aangesloten zijn bij de CJP Cultuurkaart. Om hiervoor in aanmerking te komen kunt u de klassen inschrijven via de website van Cultuurschakel www.cultuurschakel.nl/inschrijven **De gemeentelijke subsidie geldt voor alle lessen voor klas 1 t/m 3 voor alle scholen met een CJP Cultuurkaart!**

RESERVERINGEN EN START CULTUURMENU VO

Op de website kan de school altijd de reserveringen bekijken. Na de reservering is er per boeking nog 2 dagen bedenktijd, daarna zijn de reserveringen definitief. De eerste museumlessen zullen in september 2023 van start gaan.

ANNULEREN

Het is altijd mogelijk om een les te annuleren. De reden van annulering bepaalt of de klas in aanmerking komt voor een vervangende les. Restitutie van het lesgeld vindt bij annulering niet plaats, tenzij het gaat om een geval van overmacht of een uitzonderlijke situatie (extreme weersomstandigheden, plotselinge ziekte). In het account van de school kunnen de lessen geannuleerd worden. Daar wordt ook gevraagd om de reden en of er een ander lesmoment wordt gewenst. Afhankelijk van de reden krijgt de school een vervangende datum voor de les. Let op: Deze vervangende les kan in rekening worden gebracht als de reden van annulering niet valt onder een situatie van overmacht.

Relevante wijzigingen voor het rooster doorgeven

Hieronder vallen alle andere relevante zaken als: wijziging aantal leerlingen, adreswijziging, opstapplaatswijziging of splitsing van de groepen. Zij kunnen via het account van school worden doorgegeven. Op de homepage staat een knop met 'stuur een bericht'. U kunt eventueel ook een e-mail sturen aan de helpdesk: cultuurmenu@bezoekplanner.nl.

Annuleren via uw account

Wilt u een reservering annuleren die niet binnen 24 uur plaatsvindt? Volg dan de instructies in uw account. Of de groep in aanmerking komt voor een andere les, hangt af van de reden van annulering. Er wordt via een mailberichtensysteem een andere les gezocht. Uitzonderingsgevallen worden apart door het Projectenbureau Haagse Musea beoordeeld. Bij een annulering van een les krijgen de betrokken school, het museum en de busmaatschappij een e-mail en de les krijgt de status 'geannuleerd'.

EVALUATIEFORMULIEREN EN KLANKBORD-VERGADERING

Op de website van het Cultuurmenu VO staan evaluatieformulieren voor de leerkrachten en voor de directie/cultuurcoördinatoren. Ingevulde formulieren komen terecht op het Projectenbureau Haagse Musea en bij het betreffende museum waar de les is gevolgd. Door het invullen van de formulieren draagt u bij aan het zo optimaal laten verlopen Cultuurmenu VO. Ook vindt er ieder jaar een klankbordvergadering plaats. Alle deelnemende scholen ontvangen hiervoor een uitnodiging. Voor de leerlingen is een eenvoudig evaluatieformulier gemaakt. Na de lessen krijgt de leerkracht een brief uitgedeeld waarop staat hoe dit werkt, het is altijd vrijblijvend om hier aan deel te nemen.

Alle lessen per klas op een rij

Klas 1 Menu A

Leerlijn kunst en cultuur

Praktijkonderwijs, alle vmbo-niveaus en havo/vwo

Aansluiting bij kerndoelen:
48, 50, 51 en 52 van de SLO

Vakken:
geschiedenis en kunst/CKV

Lesmateriaal:
het voorbereidend en/
of verwerkend lesmateriaal
staat op www.cultuurme-nu.nl/voortgezetonderwijs

Aantal leerlingen en begeleiding:
maximaal 30 leerlingen en
2 begeleiders

MUZEE SCHEVENINGEN

Scheveningen in beeld

Kom naar Muzee en waan je in vroegere tijden. Laat je net als H.W. Mesdag en zijn tijdgenoten inspireren door het pittoreske vissersdorp, de lokale bevolking en het opkomende toerisme. We leren over het Scheveningen van toen en ontdekken de stijl van de Haagse School. We bekijken met een schildersoog het werk van verschillende kunstenaars en maken vervolgens zelf een impressionistische schets.

Doelstellingen van de les

Door deze les krijgen de leerlingen inzicht in de ontwikkeling van Scheveningen van vissersdorp tot badplaats. Ze zien hoe diverse schilders het leven van alledag van het vissersdorp en het opkomende toerisme in de badplaats in hun schilderijen verbeeld hebben. In de aansluitende les voor het tweede leerjaar in Panorama Mesdag zullen ze de afbeeldingen op het panoramadoek beter in de juiste tijdsgeest kunnen plaatsen.

KINDERBOEKENMUSEUM

Wat was er eerst? Het woord of het beeld?

Leerlingen kruipen in de huid van een illustrator en gaan na welk fragment uit een tekst er in beeld gevangen is. Is er eerst tekst en volgt daarbij een illustratie of andersom? Tijdens de tekenopdrachten stappen leerlingen in de rol van illustrator en schrijven zij hun eigen verhalen bij illustraties.

Doelstellingen van de les

De leerlingen maken kennis met illustraties als kunstvorm. Ze onderzoeken op actieve wijze de verschillen en ontdekken hoe fantasie werkt en hoe woord en beeld elkaar aanvullen.

© Eveline van Egdom

Klas 1 Menu B

Leerlijn kunst en cultuur

Voor alle vmbo-niveaus en havo/vwo

Aansluiting bij kerndoelen:
48, 50, 51, 54, 55, 56

Vakken:
Nederlands, kunst/CKV

Lesmateriaal:
het voorbereidende en/of verwerkende lesmateriaal staat op www.cultuurmenu.nl/ voortgezetonderwijs

Aantal leerlingen en begeleiding:
maximaal 30 leerlingen en 2 begeleiders

FOTOMUSEUM DEN HAAG

Snapshot of meesterwerk?

In het Fotomuseum zijn actuele tentoonstellingen te zien, waar leerlingen onderzoek doen naar het vakmanschap van de fotograaf. Wanneer is een foto meer dan een momentopname? Kan een foto een meesterwerk zijn, zoals we dat kennen in de schilderkunst? Leerlingen beoordelen fotografie op uniciteit en authenticiteit.

Doelstellingen van de les

In de actuele fototentoonstelling onderzoeken de leerlingen het vakmanschap van de fotograaf. Ze denken na over de vraag wanneer we een foto als kunst beschouwen en welke eisen we aan een kunstwerk stellen. De leerlingen leren hun mening te onderbouwen door te kijken naar de middelen die de fotograaf inzet. Hierbij leren zij aspecten van de voorstelling en de vormgeving te onderscheiden. Ze bekijken de techniek en onderzoeken de kruisbestuiving tussen schilderkunst en fotografie.

Klas 1 Menu C

Leerlijn kunst en cultuur

Voor alle vmbo-niveaus en havo/vwo; de benadering wordt aangepast aan het schoolniveau

Aansluiting bij kerndoelen:
48, 49, 50 en 52 van de SLO

Vakken:
beeldend/CKV

Lesmateriaal:
voorbereidend lesmateriaal (werkblad)

Aantal leerlingen en begeleiding:
maximaal 30 leerlingen,
1 begeleider per 15 leerlingen

Klas 1 Menu D

Leerlijn maatschappijvakken

Praktijkonderwijs, alle
vmbo-niveaus en havo/vwo

Aansluiting bij kerndoelen:
39 en 40 van SLO

Vakken:
maatschappijleer, geschiedenis

Lesmateriaal:
het voorbereidende en/of
verwerkende lesmateriaal staat op
[www.cultuurmenu.nl/voortgezet-
onderwijs](http://www.cultuurmenu.nl/voortgezet-onderwijs)

Aantal leerlingen en begeleiding:
maximaal 30 leerlingen en
2 begeleiders

HAAGS HISTORISCH MUSEUM

Aan de slag als museummedewerker

Een museum is een huis vol verhalen. Wat vertelt geschiedenis ons en hoe laat een museum de verhalen over het verleden aan ons zien? Tijdens deze les kom je meer te weten over het maken van tentoonstellingen, over onderzoek naar historisch voorwerpen tot het inrichten van de zaal. Wie werken er eigenlijk in een museum? En hoe vertelt een museum het best een verhaal over een voorwerp? We bekijken eerst verschillende presentaties in het museum. De leerlingen stellen

vervolgens met historische voorwerpen een eigen mini tentoonstelling samen.

Doelstellingen van de les

Leren wat een museum is en welke betekenis een museum voor jou kan hebben; bronnen en broninformatie onderzoeken en ontdekken; ontdekken welke verschillende soorten werkzaamheden er zijn in het museum en welke beroepen hierbij horen.

Klas 1 Menu E

Leerlijn maatschappijvakken

Praktijkonderwijs,
alle vmbo-niveaus en havo/vwo

Aansluiting bij kerndoelen:
36, 37, 40 en 47 van de SLO

Vakken:
geschiedenis, maatschappijleer

Lesmateriaal:
het voorbereidend en/of verwerkend lesmateriaal staat op
[www.cultuurmenu.nl/voortgezet-
onderwijs](http://www.cultuurmenu.nl/voortgezet-onderwijs)

Aantal leerlingen en begeleiding:
maximaal 30 leerlingen en
2 begeleiders

RIJKSMUSEUM DE GEVANGENPOORT

Van alle kanten bekeken

Als jij wordt beschuldigd van een misdaad zal een advocaat jou helpen tegenover de rechter. Maar hoe ging dat eeuwen geleden? Deze les gaat over Kees, een jongen die in de zeventiende eeuw betrokken raakte bij een criminele bende. Wat gebeurde er met hem nadat hij werd opgepakt, en wie kon hem helpen? In deze les bekijken de leerlingen een strafzaak uit de zeventiende eeuw "van alle kanten", door in de huid te kruipen van verschillende personen uit die tijd.

Doelstellingen van de les

De leerlingen krijgen inzicht in het verleden van martelen en straffen en leren waarom bepaalde strafmethodes in het heden niet meer gebruikt worden. Ze leren door middel van een rollenspel onder andere wat het werk van een advocaat en/of rechter inhoudt.

NATIONAAL ARCHIEF

Van huis en haard

In de tentoonstelling *Wie ben ik, wie was jij?* ervaar je hoe tijd, plaats en de omstandigheden waarin je geboren wordt invloed hebben op de mogelijkheden en keuzes die je (niet) hebt. Aan de hand van een historisch persoon ontdek je dat gelijke behandeling en gelijke rechten niet vanzelfsprekend zijn. Wat doe je als je als kind wordt weggegeven en opgroeit in een ver land? Als je je land moet verlaten om naar een heel ander land te gaan?

In het actieve programma Van huis en haard ontdekken leerlingen dat emigratie niet alleen iets van nu is, maar dat mensen al eeuwenlang hun geboortegrond verlaten op de vlucht voor oorlog of geweld. Of op zoek naar werk of naar een plek waar je in vrijheid kunt geloven wat je wilt. Wat betekent dit voor onder meer Anton de Kom, Aquasie Boachi en Catharina Floris?

Doelstellingen van de les

Leerlingen ervaren dat bepaalde groepen en mensen moeten vechten voor gelijke rechten. Ze leren het dat niet iedereen altijd dezelfde kansen heeft en onderzoeken de verschillende redenen waarom mensen huis en haard verlaten.

Aandachtspunt

Het programma in het Nationaal Archief duurt 105 minuten

Klas 1 Menu F

Leerlijn maatschappijvakken

voor alle vmbo-niveaus en havo/vwo

Aansluiting bij kerndoelen:

35, 36, 44 en ML1/K/6&7, ML2/K/4

Vakken:

geschiedenis, maatschappijleer

Lesmateriaal:

het voorbereidend en/of verwerkend lesmateriaal staat op www.cultuurmenu.nl/voortgezetonderwijs

Aantal leerlingen en begeleiding:

maximaal 30 leerlingen en
2 begeleiders

MUSEON - OMNIVERSUM

Kind in oorlog

De meeste leerlingen kennen in grote lijnen het verloop van de Tweede Wereldoorlog. In deze les gaan we in op de vraag: wat hebben kinderen meegemaakt? Wat betekende het als je ouders kozen voor het verzet, of juist voor de NSB, of als je Joods, Roma of Sinti was? Na een inleiding verdiepen de leerlingen zich individueel in het oorlogsverhaal van één van de kinderen. Zo komen de leerlingen van alles te weten over thema's zoals verdriet, gevaar, geheim, geloof,

school en bevrijding. Als afsluiting kijken we naar het heden.

Wat zijn de overeenkomsten en verschillen tussen de ervaringen van kinderen in de Tweede Wereldoorlog en kinderen in de oorlogen van nu?

Doelstellingen van de les

Leerlingen laten nadenken over de invloed die oorlog, waar ook ter wereld, heeft op het dagelijks leven van kinderen.

Klas 1 Menu G

Leerlijn maatschappijvakken

voor praktijkonderwijs en kopklassen

Aansluiting bij (PO, groep 8)

kerndoelen:

Oriëntatie op jezelf en de wereld:
37, 38 en 52

Vakken:

geschiedenis

Lesmateriaal:

het voorbereidend en/of verwerkend lesmateriaal staat op www.cultuurmenu.nl/voortgezetonderwijs

Aantal leerlingen en begeleiding:

maximaal 30 leerlingen en
2 begeleiders

Klas 2 Menu A

Leerlijn kunst en cultuur

Praktijkonderwijs, alle
vmbo-niveaus en havo/vwo

Aansluiting bij kerndoelen:
48, 50, 51 en 52 van de SLO

Vakken:
kunst/CKV, sociale geschiedenis

Lesmateriaal:
het voorbereidend en/of
verwerkend lesmateriaal staat op
[www.cultuurmenu.nl/voortgezet-
onderwijs](http://www.cultuurmenu.nl/voortgezet-onderwijs)

Aantal leerlingen en begeleiding:
maximaal 30 leerlingen en
2 begeleiders

MUSEUM PANORAMA MESDAG

Stap in het grootste schilderij van Nederland

Leerlingen bezoeken het Panorama van Hendrik Willem Mesdag en ondergaan de geweldige illusie van Scheveningen in 1881. Ze ontdekken hoe dieptewerking op het platte vlak werkt en maken met elkaar een eigen panorama.

Doelstellingen van de les

Kijken, met elkaar in gesprek gaan en het ook daadwerkelijk zelf doen. Kennismaken met het Panorama, het schilderersechtpaar Hendrik Willem Mesdag en Sientje Mesdag-van Houten. Het ervaren van de geweldige illusie van Scheveningen anno 1881. In de workshop ontdekken de leerlingen de suggestie van ruimte op het platte vlak en wat het betekent om samen te werken.

HUIS VAN HET BOEK

Zoek het boek!

Hoe hoort een boek er uit te zien? Heeft een boek altijd bladzijden? Lees je het van voor naar achteren? Hoe klein is het kleinste boek? In de museumles Zoek het boek! maken de leerlingen kennis met de verschillende vormen die een boek kan hebben. Vroeger én in de toekomst.

In het oudste boekenmuseum van de wereld komen de leerlingen kleitabletten, papyrusrollen en middeleeuwse handschriften van perkament tegen. Maar ze zien ook boeken die meer kunstwerk dan boek zijn. Of kan het allebei? Tot slot gaan ze zelf op simpele wijze een mini boekje maken in de drukkerij van het museum.

Doelstellingen van de les

De leerlingen maken kennis met de geschiedenis van het boek en leren dat een boek er niet altijd heeft uitgezien zoals hij er nu uit ziet. Ook worden de leerlingen uitgedaagd om na te denken over de toekomst van het boek en de functie die het heeft in de maatschappij. Aan de hand van een creatieve opdracht wordt de theorie met de praktijk gecombineerd en krijgt de leerling meer begrip voor oude ambachten en moderne technieken.

Klas 2 Menu B

Leerlijn kunst en cultuur

Praktijkonderwijs, alle
vmbo-niveaus en havo/vwo

Aansluiting bij kerndoelen:
40 en 50 van de SLO

Vakken:
geschiedenis, kunst/CKV

Aantal leerlingen en begeleiding:
maximaal 30 leerlingen en
2 begeleiders

DE MESDAG COLLECTIE

Mesdag: Meester en verzamelaar

Wat fascineerde Hendrik Willem Mesdag in het werk van andere kunstenaars? Leerlingen maken kennis met een aantal hoogtepunten uit De Mesdag Collectie. Ze onderzoeken het verband tussen het eigen werk van Mesdag en de werken uit zijn verzameling.

Doelstellingen van de les

De leerlingen maken kennis met een aantal hoogtepunten uit De Mesdag Collectie;

De leerlingen worden gestimuleerd onderzoeksvaardigheden toe te passen om zich een beeld te vormen van Mesdags ontwikkeling als schilder en verzamelaar, alsmede van het verband hier-tussen;

De leerlingen beschouwen enkele werken uit De Mesdag Collectie vanuit de invalshoeken 'traditie en innovatie' en 'individueel en coöperatief';
De leerlingen kunnen bij ten minste één werk uit de collectie een mening geven en onderbouwen.

Klas 2 Menu C

Leerlijn kunst en cultuur

voor alle vmbo-niveaus en havo/vwo

Aansluiting bij kerndoelen:
50, 52 van de SLO

Vakken:
kunst/CKV

Lesmateriaal:
het voorbereidend en/of
verwerkend lesmateriaal staat op
www.cultuurmenu.nl/voortgezet-onderwijs

Aantal leerlingen en begeleiding:
maximaal 30 leerlingen en
2 begeleiders

Klas 2 Menu D

Leerlijn maatschappijvakken

Praktijkonderwijs, alle
vmbo-niveaus en havo/vwo

Aansluiting bij kerndoelen:
28,32,37

Vakken:
mens en natuur, mens en
maatschappij, techniek

Lesmateriaal:
het voorbereidend en/of
verwerkend lesmateriaal staat op
[www.cultuurmenu.nl/voortgezet-
onderwijs](http://www.cultuurmenu.nl/voortgezet-onderwijs)

Aantal leerlingen en begeleiding:
maximaal 30 leerlingen,
2 begeleiders per groep

MUSEON-OMNIVERSUM

Een kijkje in het heelal Wat doen mensen in de ruimte?

Hoe werkt navigatie in de auto of op je mobiel? Wat schiet SpaceX nou eigenlijk de ruimte in? Hoe komt je mobiel aan bereik? Hebben ze eigenlijk wifi in een ruimtestation? Satellieten zijn essentieel voor al die dingen, net als voor de weersvoorspelling, spionage, aardobservatie en sterrenkundig onderzoek. In de les ga je in op de functie en werking van satellieten, het leven in een ruimtestation en de uitdagingen die astronauten en

ingenieurs aangaan om ons de ruimte in te krijgen.

Doelstellingen van de les

De leerlingen maken kennis met verschillende toepassingen van satellieten in het dagelijks leven en de uitdagingen van werken en leven in de ruimte.

Klas 2 Menu E

Leerlijn maatschappijvakken

voor alle vmbo-niveaus en havo/vwo

Aansluiting bij kerndoelen:
37, 40, 47

Vakken:
geschiedenis, maatschappijleer

Lesmateriaal:
het voorbereidend en/of
verwerkend lesmateriaal staat op
[www.cultuurmenu.nl/voortgezet-
onderwijs](http://www.cultuurmenu.nl/voortgezet-onderwijs)

Aantal leerlingen en begeleiding:
maximaal 25 leerlingen en
2 begeleiders

VREDESPALEIS

Vrede door recht

In het Visitors Centre van het Vredespaleis krijgen leerlingen inzicht in hoe men in de afgelopen eeuwen anders tegen oorlog en daarmee tegen vrede aan is gaan kijken. Het duurde even voordat de krachten van al die mensen die hier anders over dachten loskwamen en werden gebundeld tot iets waarmee ook echt een verandering teweeg kon worden gebracht. In het programma komt naar voren hoe belangrijk het is dat landen

samen optrekken in het bereiken van vrede en dat rechtspraak één van de wegen is die tot vrede leidt.

Doelstellingen van de les

Leerlingen maken kennis met de waarde en werking van Internationaal Recht en de wijze waarop er in het Vredespaleis gewerkt wordt aan vrede.

© Anoesjka Minnaard

HAAGS HISTORISCH MUSEUM

De wereld in Den Haag

Den Haag is een cultureel diverse stad. Diplomaten, expats, politieke vluchtelingen en internationale studenten: veel inwoners van Den Haag hebben hun wortels buiten de stad liggen. In deze les ontdekken de leerlingen hoe migranten in de loop der eeuwen hebben bijgedragen aan het uiterlijk en het karakter van de stad. Door in te zoomen op enkele migratieverhalen verkennen de leerlingen verschillende perspectieven op de migratiegeschiedenis van Den Haag.

Doelstellingen van de les

Leerlingen worden gestimuleerd na te denken over hoe wij in onze eigen tijd kijken naar het verschijnsel migratie. Door het bestuderen van enkele migratieverhalen uit de collectie van het museum verkennen leerlingen diverse perspectieven op migratiegeschiedenis.

Klas 2 Menu F

Leerlijn maatschappijvakken

Praktijkonderwijs, alle
vmbo-niveaus en havo/vwo

Aansluiting bij kerndoelen:
43, 46, 47 van de SLO

Vakken:
geschiedenis, maatschappijleer

Lesmateriaal:
het voorbereidend en/of
verwerkend lesmateriaal staat op
www.cultuurmenu.nl/voortgezet-onderwijs

Aantal leerlingen en begeleiding:
maximaal 30 leerlingen en
2 begeleiders

© Ajdin Kamber

Klas 3 Menu A

Leerlijn kunst en cultuur

voor alle vmbo-niveaus en havo/vwo

Aansluiting bij kerndoelen:

2, 3, 36, 37, 39, 42, 54,
55 en 56 van de SLO

Vakken:

kunst/CKV, Nederlands

Lesmateriaal:

het voorbereidend en/of
verwerkend lesmateriaal staat op
[www.cultuurmenu.nl/voortgezet-](http://www.cultuurmenu.nl/voortgezet-onderwijs)
onderwijs

Aantal leerlingen en begeleiding:

maximaal 30 leerlingen en
2 begeleiders

WEST DEN HAAG

Escape rooms In de voormalige Amerikaanse ambassade

West Den Haag is een Instituut voor Hedendaagse Kunst gevestigd in de voormalige Amerikaanse ambassade in Den Haag. We presenteren wisselende tentoonstellingen in een bijzonder cultuur-historisch gebouw. Bezoekers komen niet alleen terecht op een symbolische plek, maar worden tegelijkertijd geprikkeld om mee te denken over de betekenis van kunst. Deze combinatie zorgt voor een uniek cultuurbezoek.

Doelstellingen van de les

De activiteit Escape Rooms is een speciaal

programma waarbij de leerlingen aan de hand van gezamenlijke opdrachten zichzelf moeten 'bevrijden' uit meerdere kamers. De leerlingen bestuderen de betekenis van kunst en reflecteren hier op. Ze maken kennis met West Den Haag en ontdekken op een speelse manier wat hedendaagse kunst is. Tegelijkertijd leren ze over het sociaal historisch belang van het bijzondere gebouw van architect Marcel Breuer. Op een interactieve en coöperatieve wijze behandelen de leerlingen verschillende maatschappelijke onderwerpen en bespreken dit vervolgens in de groep.

Klas 3 Menu B

Leerlijn kunst en cultuur

voor alle vmbo-niveaus en havo/
vwo; de benadering wordt aan-
gepast aan het schoolniveau

Aansluiting bij kerndoelen:

36, 48, 49, 50 en 52 van de SLO

Vakken:

beeldend/CKV

Lesmateriaal:

voorbereidend lesmateriaal
(werkblad)

Aantal leerlingen en begeleiding:

maximaal 30 leerlingen,
1 begeleider per 15 leerlingen

KUNSTMUSEUM DEN HAAG

Wonen in een schilderij

Interieurvormgeving is een belangrijke discipline binnen De Stijl en de Nieuwe Kunst, het werd vergeleken met schilderen. De leerlingen bekijken verschillende kunstwerken en beoordelen de functie, de esthetische waarde en de autonomie. En wat is de rol van een kunstenaar in de maatschappij?

Doelstellingen van de les

De leerlingen maken kennis met De Stijl en de Nieuwe Kunst. Zij vergelijken autonome kunstwerken met toegepaste kunst en onderzoeken hoe een stijl(periode) zichtbaar wordt binnen verschillende kunst disciplines. Ze ontdekken het effect van maatschappelijke ontwikkelingen op kunst en denken na over de rol van de kunstenaar in de maatschappij.

© Maurice Haak

MAURITSHUIS

Hollandse meesters uit de 17de eeuw

Waarom is de schilderkunst van de 17de eeuw nog steeds zo belangrijk en wie waren Rembrandt en Vermeer? Met korte opdrachten en interactieve gesprekken gaan de leerlingen samen op zoek naar de antwoorden op deze vragen.

Doelstellingen van de les

- Leren waarom de schilderkunst van de 17de eeuw zo belangrijk is en was.
- Leren over de verschillende genres in de schilderkunst en het ontstaan ervan.
- Beter leren kijken door kennis te maken met verschillende beeldmiddelen.
- Ervaren dat iedereen op een andere manier kijkt.

Klas 3 Menu C

Leerlijn kunst en cultuur

voor alle vmbo-niveaus en havo/vwo

Aansluiting bij kerndoelen:
50, 52 van de SLO

Vakken:
kunst/CKV, geschiedenis

Lesmateriaal:
het voorbereidend en/of
verwerkend lesmateriaal staat op
www.cultuurmenu.nl/voortgezet-onderwijs

Aantal leerlingen en begeleiding:
maximaal 30 leerlingen,
1 begeleider per 15 leerlingen

MONUMENTENZORG

De Hof van Wouw en de tuinen

Deze les is in het prachtige Hof van Wouw aan de Lange Beestenmarkt in Den Haag. Dit hofje werd gesticht in 1647 door Cornelia van Wouw. De leerlingen leren over het ontstaan en de betekenis van hofjes in Den Haag en specifiek over de Hof van Wouw. Ze leren wat beschermde monumenten zijn. Tijdens de rondgang in het hof en de tuinen krijgen ze diverse doe-opdrachten, waarvan een aantal specifiek gaan over de planten in de tuinen. De les wordt alleen gegeven aan kleine groepen van ca. 15 leerlingen.

Doelstellingen van de les

De leerlingen maken kennis met het belang van Monumentenzorg. Ze ontdekken dat we door ons erfgoed te beschermen we kunnen leren van onze geschiedenis. Over de specifieke leef- en woonvorm van de Hof van Wouw vandaag de dag en vroeger. Ook leren de kinderen over het belang van de tuinen van de Hof en maken kennis met planten en de kruidentuin.

Klas 3 Menu D

Leerlijn maatschappijvakken

Praktijkonderwijs,
alle vmbo-niveaus en havo/vwo

Aansluiting bij kerndoelen:
38, 40 en 46

Vakken:
mens & natuur,
mens & maatschappij

Lesmateriaal:
het voorbereidend en/of
verwerkend lesmateriaal staat op
www.cultuurmenu.nl/voortgezet-onderwijs

Aantal leerlingen en begeleiding:
maximaal ca. 15 leerlingen,
2 begeleider per 15 leerlingen

Klas 3 Menu E

Leerlijn maatschappijvakken

voor alle vmbo-niveaus en havo/vwo

Aansluiting bij kerndoelen:
6, 36, 47

Vakken:

Mens en maatschappij,
aardrijkskunde, maatschappijleer

Lesmateriaal:

het voorbereidend en/of
verwerkend lesmateriaal staat op
[www.cultuurmenu.nl/voortgezet-
onderwijs](http://www.cultuurmenu.nl/voortgezet-onderwijs)

Aantal leerlingen en begeleiding:
maximaal 30 leerlingen en
2 begeleiders

MUSEON-OMNIVERSUM

VN in actie! Wat vind jij?

Wat is internationale samenwerking? En hoe doet de VN dat? Dit ga je ontdekken door middel van verschillende kijk- zoek- en associatieopdrachten in de themazaal Verenigde Naties. Die informatie heb je nodig voor het tweede deel van de workshop: het geven en bespreken van jullie meningen. Je laat je eigen mening horen over kwesties die spelen bij de VN, dat doen we met behulp van korte clips en stemkastjes. Er is geen goed of fout, al jullie meningen doen ertoe!

Doelstellingen van de les

Je krijgt inzicht in internationale samenwerking (in de Verenigde Naties) en welke thema's hierbij spelen en laat je eigen mening horen. Na afloop kan je voorbeelden noemen van onderwerpen waarop internationaal wordt samengewerkt en weet hoe die zich verhouden tot de Nederlandse situatie.

Klas 3 Menu F

Leerlijn maatschappijvakken

voor alle vmbo-niveaus en havo/vwo

Aansluiting bij kerndoelen:
48, 50, 51 en 52 van de SLO

Vakken:

geschiedenis, kunst/CKV

Lesmateriaal:

het voorbereidend en/of
verwerkend lesmateriaal staat op
[www.cultuurmenu.nl/voortgezet-
onderwijs](http://www.cultuurmenu.nl/voortgezet-onderwijs)

Aantal leerlingen en begeleiding:
maximaal 30 leerlingen en
2 begeleiders

MONUMENTENZORG

Je ging op reis en je nam mee?

De leerlingen maken kennis met de achtergronden en geschiedenis van de naar Nederland verhuisde/geëmigreerde bevolking uit Nederlands-Indië en Indonesië. In het centrum van Den Haag maken ze kennis met Indisch erfgoed. De leerlingen krijgen een rondleiding langs drie monumenten en voeren daar opdrachten uit. Ook bezoeken ze een locatie waar ze kennismaken met de cultuur en de verhalen uit de Indische gemeenschap.

Doelstellingen van de les

De leerlingen maken kennis met Indisch erfgoed in het centrum van Den Haag. De leerlingen maken kennis met achtergronden/geschiedenis van naar Nederland verhuisde/geëmigreerde bevolking uit Nederlands-Indië en Indonesië. De leerlingen weten na de les dat de Indonesische keuken is meegenomen naar Nederland en dat dit een rijke culinaire inspiratiebron is geworden. De leerlingen vragen zich af wat ze zouden willen meenemen van hun eigen land/eigen cultuur als ze zouden gaan emigreren.

Besef hoe kwetsbaar vrijheid is

Het Oranjarahotel was de bijnaam voor de Scheveningse gevangenis tijdens de Tweede Wereldoorlog. De Duitse bezetter hield hier ruim 25.000 mensen gevangen. Op de plek waar het echt gebeurd is, ontdekken de leerlingen op een interactieve manier het persoonlijke verhaal van een voormalige gevangene. Er zijn 10 verschillende verhalen met vragen die de leerlingen in groepjes op een tablet beantwoorden. In alle verhalen staan de ervaringen van de gevangene en het ontbreken van vrijheid centraal. Leerlingen worden hiermee aan het denken gezet over het belang van vrijheid.

Doelstellingen van de les

Leerlingen krijgen inzicht in de gevolgen van de aantasting van de rechtsstaat en worden zelf aan het denken gezet over het belang van vrijheid en recht. Daarnaast leren ze over het leven tijdens de Duitse bezetting en de verschillende keuzes die mensen tijdens de Tweede Wereldoorlog maakten.

Leerlijn maatschappijvakken

voor alle vmbo-niveaus en havo/vwo

Aansluiting bij kerndoelen:

37, 40, 43, 47

Vakken:

geschiedenis, maatschappijleer, burgerschap

Lesmateriaal:

het voorbereidend en/of verwerkend lesmateriaal staat op www.cultuurmenu.nl/voortgezet-onderwijs

Aantal leerlingen en begeleiding:

maximaal 30 leerlingen en 2 begeleiders

Omschrijving per leerlijn en bijbehorende menu's

Leerlijn 'Kunst en cultuur'

CKV EN KUNSTVAKKEN

Negen deelnemende Haagse Musea hebben uiteenlopende kunstcollecties. De leerlijn 'Kunst en cultuur' van het Cultuurmenu VO heeft als doel: een brede verdiepende bijdrage te leveren aan de oriëntatie van leerlingen op het gebied van kunst en cultuur. Deze leerlijn is een vervolg op de kerndoelen van Kunstzinnige oriëntatie van het primair onderwijs en de leerlijn van het Cultuurmenu PO: kennismaken met cultureel erfgoed. De leerlingen kunnen gedurende drie jaar, ieder jaar een museumles volgen bij tentoonstellingen of vaste collecties van diverse musea. Binnen deze lessencyclus is een thematische verbinding gemaakt,

De leerlingen verdiepen hun kennis op het gebied van beeldende kunst en samenhang binnen de kunsten. Ze leren kunst in de maatschappelijke context te plaatsen en leren kunst beter te begrijpen. Ze reflecteren op eigen werk en op het werk van beroemde kunstenaars.

MENU A

Cultuurmenu VO Leerlijn Kunst en cultuur: CKV en kunstvakken

Omschrijving van menu A:

Beeldende Kunst, Haagse school en hedendaags Haags

Aan dit menu doen drie musea mee die een relatie hebben met Den Haag en beeldende kunst: de Haagse school en hedendaagse kunst. **Muzee Scheveningen** heeft diverse collecties: historisch, kunsthistorisch en natuurhistorisch. Vanuit de kunsthistorische en de historische collectie krijgen de leerlingen een beeld van de vissers- en badplaats Scheveningen vanaf de 19e eeuw. Door naar schilderijen van de Haagse School te kijken krijgen de leerlingen een goed tijdbeeld.

In **Museum Panorama Mesdag** zien we het Scheveningen van 1881. Hendrik Willem Mesdag heeft op een reusachtig doek het leven van de vissersbevolking en het werken op zee weergegeven. Hoe de stad Den Haag er toen uitzag is goed zichtbaar op zijn beroemde panorama. Mesdag was naast schilder ook verzamelaar en een zeer sociaal betrokken en bewogen mens. Wat leerde hij van de vissers en hoe heeft hij destijds zo een groot schilderij kunnen maken?

West Den Haag is een presentatieinstelling gehuisvest aan het Lange Voorhout in het voormalige pand van ambassade van de VS. Hendrik Willem Mesdag was voorzitter van Pulchri Studio op het Lange Voorhout en vertoefde veel in deze omgeving, hij was in zijn tijd een belangrijke hedendaagse kunst initiatiefnemer. De tentoonstellingen van West in dit monumentale gebouw zorgen nu voor een bijzondere wisselwerking tussen hedendaagse kunst, architectuur en de recente historie van stad. Waar dient een ambassade voor en hoe verhoudt het zich ten opzichte van de recente geschiedenis? Wat verstaan we onder kunst en welke verschillende kunstvormen kennen we? Wat is de plek en het belang van kunst in onze maatschappij? Deze en meer vragen zullen onder andere naar voren komen tijdens de cultuumenues.

MENU B

**Cultuurmenu VO Leerlijn Kunst en cultuur:
CKV en kunstvakken**

**Omschrijving van menu B:
Toegepaste en autonome kunst, wat is het verschil?**

Wanneer is kunst op zichzelf staand en wanneer staat kunst in dienst van de functie? Dit is een spannende vraag die bij het **Kinderboekenmuseum, Huis van het boek** en het **Kunstmuseum Den Haag** op verschillende niveaus wordt onderzocht. De drie musea begeven zich elk op een andere manier op de grens van autonome en toegepaste kunst. Bestaat een illustratie alleen bij de gratie van het verhaal? Wanneer wordt een boek een object? Heeft een vormgever een toegepaste en een autonome kant?

In dit menu duiken de leerlingen elk leerjaar een beetje dieper in de stof. Ze bekijken niet alleen de collectie van de musea, maar gaan daarna ook zelf aan het werk om met hun hoofd en handen erachter te komen waar de grens ligt. Misschien is die grens er wel helemaal niet?

Dit menu gaat over kunstenaars en hun vakmanschap. Hoe kijkt een kunstenaar naar de wereld om zich heen en naar het werk van andere kunstenaars? En hoe zien we dat terug in hun eigen werk? Kortom, zie de wereld door de ogen van de kunstenaar.

MENU C

**Cultuurmenu VO Leerlijn Kunst en cultuur:
CKV en kunstvakken**

**Omschrijving van menu C:
Meesterwerk en vakmanschap in de kunst**

Dit menu gaat over kunstenaars en hun vakmanschap. Hoe bekijkt een kunstenaar de wereld en het werk van andere kunstenaars? En hoe zien we dat terug in hun werk? Bekijk de wereld kritisch door de ogen van een kunstenaar, en verruim je blik.

De drie musea benaderen dit onderwerp ieder vanuit een andere invalshoek en vanuit een andere meester.

In het **Fotomuseum Den Haag** onderzoeken de leerlingen het vakmanschap van de fotograaf. Wanneer wordt een foto meer dan een momentopname? Hoe heeft fotografie de schilderkunst beïnvloed en andersom? Bij actuele fototentoonstel-

lingen gaan leerlingen op zoek naar meesterwerken in de fotografie.

Hendrik Willem Mesdag (1831–1915) was zelf een vakkundig schilder, maar in **De Mesdag Collectie** zien we vooral de werken van andere kunstenaars die hij verzamelde. Tijdens het bezoek ontdekken de leerlingen wat hem zo fascineerde in het werk van deze kunstenaars.

In het **Mauritshuis** gaan de leerlingen terug naar de 17de eeuw, de tijd waarin kunstenaars de zichtbare wereld gingen schilderen. Toch ziet die wereld er bij iedere kunstenaar anders uit. Tijdens het museumbezoek onderzoeken de leerlingen hoe dit komt. In elk museum bestaat het programma uit een combinatie van kijken, praten en doen, waardoor de leerlingen actief betrokken worden bij de verschillende collecties.

Leerlijn 'Maatschappijvakken'

Maatschappijleer, geschiedenis, aardrijkskunde, filosofie

Den Haag heeft meer dan 20 musea/erfgoedinstellingen, herinneringscentra en ook een stads- en een nationaal archief. Zij bevatten interessante historische collecties met vele wetenswaardigheden over Haags immaterieel en materieel erfgoed. Via de leerlijn 'Maatschappijvakken' oriënteren de leerlingen zich op dit collectiegebied van 9 Haagse deelnemende musea.

De leerlijn Maatschappijvakken van het Cultuurmenu VO heeft als doel: een brede verdiepende bijdrage te leveren aan de kennis van leerlingen over verschijnselen uit de actuele werkelijkheid vanuit maatschappelijke, geschiedkundige, aardrijkskundige en filosofische context. De lessen bouwen voort op de kerndoelen uit het primair onderwijs die horen bij 'Mens en samenleving', 'Ruimte en tijd' en 'Oriëntatie op jezelf en de wereld'. Binnen deze leerlijn staat de persoonlijke betrokkenheid van de leerlingen centraal. Ze worden in de lessen gestimuleerd om vragen te stellen, hun inlevingsvermogen te vergroten, een open en verkennende houding als doel en middel te hebben en een eigen standpunt te bepalen. De leerlingen leren om te werken met bronnen en onderzoeksobjecten welke zijn afgestemd op het niveau van de klas. De museumlessen hebben als doel een bijdrage te leveren aan het opbouwen van een persoonlijk kader, waardoor leerlingen de wereld in al haar complexiteit beter leren begrijpen.

Binnen ieder menu wordt met gezamenlijke thema's en kerndoelaccenten gewerkt aan de kerndoelen in het VO. Ieder museum geeft les aan een vooraf bepaald leerjaar. Daardoor is de lesinhoud zoveel mogelijk afgestemd op het schoolcurriculum, de leeftijd van de leerling en de leerstof die op school gegeven wordt.

MENU D

**Cultuurmenu VO Leerlijn 'Maatschappijvakken':
Algemene vorming en oriëntatie op een aantal sectoren op de arbeidsmarkt, techniek, Mens en maatschappij (3 vmbo), geschiedenis, biologie/Mens en natuur**

Omschrijving van menu D: Een kijkje achter de schermen van het museum, in het heelal, in een Haags hofje en de tuinen

In dit menu geven drie erfgoedpartners, het **Haags Historisch Museum**, **Museon-Omniversum** en **Monumentenzorg** Gemeente Den Haag een laagdrempelige les met name gericht op het praktijkonderwijs. Deze lessen zijn ook geschikt voor vmbo tot en met gymnasiumniveau. De leerlingen ervaren hoe divers het cultureel erfgoed aanbod in hun eigen omgeving is, maar ook dat er een relatie is tussen de schoolvakken en dit werkveld waar ze een kijkje gaan nemen.

In het **Haags Historisch Museum** maken leerlingen kennis met het beroep van museummedewerker en wat hier zoal bij komt kijken. Ze oriënteren zich in het museumgebouw en bezoeken één van de tentoonstellingen, waarna ze aan de hand van opdrachten zelf een kleine tentoonstelling gaan maken.

In het **Museon-Omniversum** nemen de leerlingen een kijkje in het heelal en kunnen ze de sfeer proeven, hoe het is om te leven en te werken in de ruimte.

In de **Hof van Wouw** zien de leerlingen een woonomgeving met een bijzondere geschiedenis. Het hof is door meerdere restauraties voor een groot deel in de oorspronkelijke staat teruggebracht en wordt nog steeds bewoond. De tuinen van het hof worden met veel zorg onderhouden. Er is onder andere een historische kruidentuin waar de leerlingen een kijkje nemen en opdrachten krijgen.

MENU E Cultuurmenu VO Leerlijn 'Maatschappijvakken': Geschiedenis en Aardrijkskunde, Mens en maatschappij 3 vmbo

Omschrijving van menu E : Over recht en onrecht

Hoe dacht men in het verleden over recht en gerechtigheid? En wat betekent het als je iets eens vanuit een heel ander perspectief bekijkt?

Een bezoek aan **Rijksmuseum de Gevangenpoort**, het **Vredespaleis** en het **Museon – Omniversum** geven leerlingen een indringend beeld van hoe het er vroeger aan toe kon gaan en wat er veranderd is. Wat voor invloed hebben wetten, afspraken en regels op individueel niveau, of op misschien wel een heel land? Vanuit het verleden wordt een relatie gelegd met het heden, actuele maatschappelijke vraagstukken en ontwikkelingen in de wereld. De lessen worden op bijzondere locaties in Den Haag gegeven, alleen dat is al een ervaring die leerlingen zal bijblijven.

MENU F Cultuurmenu VO Leerlijn 'Maatschappijvakken': Maatschappijleer, Geschiedenis en Aardrijkskunde

Omschrijving van menu F: Over de hele wereld, migratieverhalen

Aan dit menu doen drie musea mee die als gezamenlijk thema hebben: migratie, samenleving, burgerschap. leerjaar 1

gaat naar het **Nationaal Archief**, leerjaar 2 bezoekt het **Haags Historisch Museum** en leerjaar 3 gaat op pad met de afdeling **Monumentenzorg en Welstand van de Gemeente Den Haag**.

Door de eeuwen heen is de Nederlandse samenleving nooit een constante factor geweest. Migraties van (kleine en grote) groepen mensen hebben altijd plaatsgevonden. De verschillende factoren die ten grondslag liggen aan de verhuizingen of verplaatsingen kunnen van allerlei aard zijn. Mensen migreren vanwege armoede, oorlog, om economische of politieke redenen, omdat ze bedreigd worden of omdat ze op zoek gaan naar geluk of liefde. Ook Nederlanders hebben zich door de eeuwen heen over de hele wereld gevestigd. Dit is bijvoorbeeld goed terug te vinden in de koloniale geschiedenis en bij de vele Nederlandse emigranten die zijn vertrokken naar Canada en Noord-Amerika.

Doel is om leerlingen te laten inzien en begrijpen dat bijna iedereen in de omgeving mensen heeft of kent die ooit geëmigreerd of gevlucht zijn en dat migratie iets van alle tijden is. De leerlingen ervaren tijdens de lessen dat alle mensen op zoek zijn naar een veilige, goede woon- en leefplek en dat ieder mens een volwaardige plaats in de maatschappij zoekt. Vragen zijn ook; waar bestaan de problemen rondom migratie uit en hoe lossen we deze op? Wat moet er met alle vluchtelingen gebeuren en wie bepaalt er nu eigenlijk wat? De leerlingen leren dat het belangrijk is in een samenleving om elkaars gewoonten, gebruiken en religies te respecteren. Als burger ben je pas een echte wereldburger als je hiertoe instaat bent.

MENU G Cultuurmenu VO Leerlijn 'Maatschappijvakken': Maatschappijleer, Geschiedenis en Aardrijkskunde

Omschrijving van menu G: WO II en na 75 jaar vrijheid

76 jaar geleden kwam er een einde aan WO II. Den Haag werd op 8 mei 1945 bevrijd. Tijdens de lessen in het **Museon-Omniversum** en het **Nationaal Monument Oranjestad** komen de volgende vragen aan bod: wat gebeurde er in WO II, wie waren bij deze oorlog betrokken en waarom? Welke sporen heeft de oorlog achtergelaten en waarom is het zo belangrijk om de herinneringen te bewaren en hierover te blijven vertellen? Waarom herdenken we ieder jaar de oorlog en hoe herdenken we? Ook wordt er in de lessen aandacht besteed aan de betekenis van vrijheid. Wat betekende vrijheid in mei 1945 - en wat betekent vrijheid voor ons nu? En hoe belangrijk is het dat er hiervoor tussen landen wordt samengewerkt (VN Veiligheidsraad)? Via persoonlijke verhalen krijgen de leerlingen een diversiteit aan belevingen en invalshoeken aangeboden.

Per museum komen de volgende onderwerpen aan bod: Museon-Omniversum: oorlog, waar ook ter wereld, heeft een enorme invloed op het dagelijks leven van kinderen. Nationaal Monument Oranjestad: wegvallen van de rechtsstaat als gevolg van de Duitse bezetting, het Oranjestad als schakel in het vervolgsysteem, onderdrukking en verzet.

Cultuurmenu VO leerlijn 'Kunst en cultuur': CKV en kunst

Alle vmbo-niveaus en havo/vwo, klas 1 t/m 3 Menu A, B en C

Per cultuurmenules VO zijn er 4 competenties. Sommige tussendoelen komen in de lessen direct ter sprake, andere zullen door opeenstapeling van ervaringen duidelijk worden.

	klas 1	klas 2	klas 3
competentie	kijken, luisteren	als in klas 1 +	als in klas 1 en 2 +
definitie	de leerling maakt kennis met kunst en cultuuruitingen van professionele kunstenaars	de leerling leert dat er samenhang is binnen kunst en cultuur en vergelijkt historische verschillen in tijd en cultuur met de huidige tijd	de leerling kan kunst en cultuur in een maatschappelijke context plaatsen
erfgoedlocatie	de leerling maakt kennis met cultureel erfgoed uit zijn leefomgeving [het museum dat wordt bezocht], kan kenmerken van cultuuruitingen herkennen en benoemen	de leerling verwondert zich, maakt kennis met de drijfveren en identiteit van kunstenaars en spiegelt dit aan zijn eigen leven/identiteit *Praktijkonderwijs: de leerling verwondert zich, maakt kennis met de drijfveren van kunstenaars..	de leerling ontdekt aan de hand van de opgedane ervaringen in de vorige lessen steeds meer dat kunst en cultuur dwarsverbanden aangaat binnen maatschappelijke thema's en ontdekt de bredere context *Praktijkonderwijs: de leerling ontdekt wat een de maatschappelijke context is en kan kunst en cultuur in deze context plaatsen

	klas 1	klas 2	klas 3
competentie	onderzoeken, beschouwen, analyseren, verslag doen	als in klas 1 +	als in klas 1 en 2 + interpreteren
definitie	de leerling kan in een creatief proces een opdracht uitwerken door een bepaald thema te verkennen / de leerling leert waar te nemen, creatief te denken, doet nieuwe ideeën op	de leerling kan zich meer verdiepen in een bepaald thema	de leerling onderzoekt verschillende mogelijkheden en oplossingen van een opdracht in de verwerking van een thema / de leerling ervaart actuele waarden in kunst en cultuur
erfgoedlocatie	de leerling werkt tijdens de les samen met medeleerlingen aan een opdracht binnen een bepaald creatief proces en ontdekt dat er verschillende manieren/invallshoeken zijn om naar kunst en cultuur te kijken	de leerling verruimt zijn blik vanuit zijn eigen wereld door in aanraking te komen met werk van kunstenaars	de leerling ontdekt dat kunst en cultuur vaak gaat om actuele gebeurtenissen in de maatschappij en leert dat het een afspiegeling kan zijn van de maatschappij

	klas 1	klas 2	klas 3
competentie	produceren, presenteren	als in klas 1 +	als in klas 1 en 2 +
definitie	de leerling kan alleen of met een groepje aan een opdracht werken.	de leerling kan interpreteren en eigen gevoelens en ervaringen gebruiken in een opdracht	de leerling kan uitdrukking geven aan eigen gevoelens en ervaringen, vormgeven aan verbeelding en kan communiceren door middel van woord, beeld en lichaamstaal *Praktijkonderwijs: de leerling krijgt hiervan 2 opties
erfgoedlocatie	de leerling maakt (zelfstandig of met een groepje) een werk of een opdracht waarbij hij zijn eigen ervaring kan weergeven	de leerling werkt aan eigen kunstzinnige vermogen in de opdracht die hij krijgt en voert deze zelfstandig uit of met een groepje en kan het vervolgens samen met het groepje bekijken	de leerling ontdekt door het maken van een werk/opdracht dat hij zelf ook in staat is een (actueel) thema/onderwerp op een kunstzinnige manier uit te werken en kan dit bij anderen onder de aandacht brengen

	klas 1	klas 2	klas 3
competentie	reflecteren, evalueren	als in klas 1 +	als in klas 1 en 2 +
	de leerling kan in eigen bewoordingen weergeven wat hij heeft ervaren	de leerling kan cultuuruitingen van zichzelf presenteren en toelichten *Praktijkonderwijs: De leerling vertelt iets over een cultuuruiting van zichzelf.	de leerling kan van zichzelf en anderen interpreteren en waarderen, kan keuze toelichten
erfgoedlocatie	de leerling kan een reflectie geven van keuzes en ervaringen en kan dit delen met de groep of met een klein groepje / de leerling laat zien hoe hij het creatieve proces heeft doorlopen en kan zijn eigen gevoel en ervaring weergeven	de leerling kan verslag doen van zijn ervaringen alleen of in een groepje / de leerling wordt gestimuleerd om eigen, verschillende mogelijkheden te bedenken en alleen of samen met medeleerlingen keuzes te maken	de leerling begrijpt dat kunst en cultuur onderdeel zijn van het leven en uitdrukking geven aan allerlei maatschappelijke en persoonlijke uitingen

Cultuurmenu VO leerlijn 'Maatschappijvakken': maatschappijleer, geschiedenis, aardrijkskunde

Alle vmbo-niveaus en havo/vwo, klas 1 t/m 3 Menu D t/m G

Per cultuurmenules VO zijn er 4 competenties. Sommige tussendoelen komen in de lessen direct ter sprake, andere zullen door opeenstapeling van ervaringen duidelijk worden.

	klas 1	klas 2	klas 3
competentie	kijken, luisteren	als in klas 1 +	als in klas 1 en 2 +
definitie	de leerling maakt kennis met erfgoedobjecten en historische bronnen en kan zich verwonderen over het andere en het eigene	de leerling ziet grotere verbanden	als in klas 1 en 2
erfgoedlocatie	de leerling kan objecten en bronnen plaatsen in de historische of geografische context, maakt kennis met de verhalen die hier bij horen / de leerling maakt kennis met de diversiteit van het historische bronnenmateriaal	de leerling ontdekt in welke erfgoedinstelling welk bronmateriaal bewaard wordt / de leerling kan de verhalen verbinden met zichzelf	de leerling kan de verhalen een plaats geven in een groter geheel/bredere context / de leerling leert door te kijken en te observeren informatie uit bronnen te halen

Cultuurmenu VO leerlijn 'Maatschappijvakken': maatschappijleer, geschiedenis, aardrijkskunde

Alle vmbo-niveaus en havo/vwo, klas 1 t/m 3 Menu D t/m G

Per cultuurmenues VO zijn er 4 competenties. Sommige tussendoelen komen in de lessen direct ter sprake, andere zullen door opeenstapeling van ervaringen duidelijk worden.

	klas 1	klas 2	klas 3
competentie	onderzoeken, ervaren, leren analyseren, verslag doen	als in klas 1 +	als in klas 1 en 2 + interpreteren
definitie	de leerling kan een eenvoudige opdracht uitwerken door een bepaald thema te verkennen en leert dat je gebeurtenissen kunt zien vanuit verschillende perspectieven en ervaart hoe de betrokken erfgoedinstellingen hun werk doen.	de leerling leert waar te nemen, objectief te denken, zonder direct oordeel, doet nieuwe ideeën op / de leerling leert dat je verschillende bronnen moet raadplegen om het verhaal kloppend te maken	de leerling weet onderscheid te maken in informatie voor derden / de leerling weet elke vorm van erfgoed presenteren er zijn / kent de doelstellingen van drie verschillende organisaties en weet welke verschillen en overeenkomsten er zijn
erfgoedlocatie	de leerling leert diverse bronnen te gebruiken	de leerling weet bronnenmateriaal te interpreteren	de leerling weet welke verschillen en overeenkomsten er zijn; de leerling kan het bronnenmateriaal inzetten en gebruiken

	klas 1	klas 2	klas 3
competentie	keuzes maken, produceren, presenteren	als in klas 1 +	als in klas 1 en 2 +
definitie	de leerling kan zelfstandig of in een groepje aan een opdracht werken / kan daarbij keuzes maken op basis van het geleerde / de leerling kan dit presenteren	als in klas 1	als in klas 1 en 2
erfgoedlocatie	de leerling laat zien hoe hij het proces heeft doorlopen, zijn eigen persoonlijke betrokkenheid staat centraal, stelt vragen, kan zich inleven vanuit eigen situatie, vormt zich een mening	de leerling leert hoofd- en bijzaken te onderscheiden en dat je een onderzoek vanuit verschillende invalshoeken kunt doen	als in klas 1 en 2 / de leerling kan zijn meningvorming onderbouwen / de leerling kan de juiste keuzes maken uit de informatiebronnen om tot de kerninformatie te komen

	klas 1	klas 2	klas 3
competentie	reflecteren, evalueren, meningsuiting vormen	als in klas 1 +	als in klas 1 en 2 +
definitie	De leerling kan een mening vormen over het geleerde en zijn mening verwoorden aan klasgenoten en de docent	als in klas 1	de leerling kan eerder gevonden bronnen verwerken tot een presentatie / de leerling leert dat je in deze erfgoedinstellingen onderzoek kunt doen, zowel op historisch als maatschappelijk gebied
erfgoedlocatie	de leerling leert werken met bronnen en onderzoeksobjecten / krijgt een kader waarbinnen hij de wereld om zich heen beter begrijpt	de leerling weet welke informatie waardevol is om later te presenteren	de leerling leert dat het bewaren van (historisch) erfgoed van betekenis is voor het krijgen van kennis en inzicht

Colofon

Uitgave

Stichting Gezamenlijke Projecten Haagse Musea

Projectenbureau Haagse Musea

Postbus 30313

2500 GH Den Haag

Telefoon 070 3381458

Tekst Sandra Bal, Projectenbureau Haagse Musea,

17 Haagse erfgoedinstellingen

Redactie Werkgroep Educatie, SGPHM

Fotografie Chelsey Honders en Haagse musea/archieven

Omslag foto Chelsey Honders

Ontwerp en illustraties Eindeloos

Ontwerp website Ed van den Heuvel/webdesign

Datum mei 2023

Met dank aan:

Fonds 1818

het Prins Bernhard
cultuurfonds

Deelnemende musea

fotomuseum den haag

Fotomuseum Den Haag

Stadhouderslaan 43,
2517 HV Den Haag
070 3381120
(Kyra Berkhout & Sannah Lasqad)
reserveringen@kunstmuseum.nl
www.fotomuseumdenhaag.nl

Gemeente Den Haag

Afdeling Monumentenzorg en Welstand

Spui 70, 2511 BT Den Haag
070 3534083 (Elise Mutter)
monumentenzorg@denhaag.nl
www.monumentenzorgdenhaag.nl

Haags Historisch Museum

Haags Historisch Museum

Korte Vijverberg 7
2513 AB Den Haag
070 3123065
(Ellen Heijne)
educatie@haagshistorisch-
museum.nl
www.haagshistorischmuseum.nl

KINDER BOEKEN MUSEUM

Kinderboekenmuseum

Prins Willem-Alexanderhof 5
2595 BE Den Haag
070 3339631 (Anouk van Dijk)
groepsbezoek@kinderboeken-
museum.nl
www.kinderboekenmuseum.nl

KUNSTMUSEUM DEN HAAG

Kunstmuseum Den Haag

Stadhouderslaan 41
2517 HV Den Haag
070 3381 120
(Kyra Berkhout & Sannah Lasqad)
reserveringen@kunstmuseum.nl
www.kunstmuseum.nl

Mh Mauritshuis

Mauritshuis

Plein 29
2511 CS Den Haag
070 3023456
(Anne Maartje Kruijswijk)
mail@mauritshuis.nl
www.mauritshuis.nl

De Mesdag Collectie

Laan van Meerdervoort 7f
2517 AB Den Haag
Tel 070-3621434
educatie@demesdagcollectie.nl

museon omniversum

Museon-Omniversum

Stadhouderslaan 37
2517 HV Den Haag
070 3381463
scholen@oneplanet.nl
www.museon-omniversum.nl

Rijksmuseum de Gevangenpoort

Rijksmuseum de Gevangenpoort

Buitenhof 33
2513 AH Den Haag
070 3123065
(Lotte Aartsma)
info@gevangenpoort.nl
www.gevangenpoort.nl

Museum Panorama Mesdag

Zeestraat 65
2518 AA Den Haag
070 3106665 (Marije Beckers)
info@panorama-mesdag.nl
www.panorama-mesdag.nl

Nationaal Monument Oranjehotel

Van Alkemadeaan 1258,
2597 BP Den Haag
070 2228070
reserveringen@oranjehotel.org
www.oranjehotel.org

Huis van het boek

Prinsessegracht 30
2514 AP Den Haag
070-3462700 (Winnifred Dijkstra)
reserveringen@huisvanhetboek.nl
www.huisvanhetboek.nl

Muzee Scheveningen

Neptunusstraat 92
2586 GT Scheveningen
070 3500830
educatie@muzee.nl
www.muzee.nl

Nationaal Archief

Prins Willem-Alexanderhof 20
2595 BE Den Haag
06 55267929 (Ellen Loozen)
educatie@nationaalarchief.nl
www.nationaalarchief.nl

VREDESPALEIS

Vredespaleis

Carnegieplein 2
2517 KJ Den Haag
070 3024242
reception@peacepalace.org
www.vredespaleis.nl

West

West Den Haag

Lange Voorhout 102
2514 JE Den Haag
070 34293461 (Anne Willemsen)
educatie@westdenhaag.nl
www.westdenhaag.nl

Organisatie Cultuurmenu

Projectenbureau Haagse Musea
Postbus 30313
2500 GH Den Haag
Hoofd projectenbureau Haagse
Musea: Sandra Bal
sbal@cultuurmenu.nl
tel. (ma ,di, woe en do ochtend)
070 3381458
Medewerker secretariaat:
Ingrid Scholten
secretariaat@cultuurmenu.nl
tel. (ma) 070 3381453

Roostervragen

Stuur een bericht via het account
van de school via de homepage-
berichten icoon 'stuur een bericht'.
Of stuur een e-mail naar de
roosterhelpdesk:
cultuurmenu@bezoekplanner.nl

Roostervragen per telefoon stellen aan roostermakers

Vrijdagmiddag tussen 15.00 uur en
17.00 op telefoonnummer:
06 11295168

Hotline

Verhinderd **binnen 24 uur**
doorgeven? Bel de hotline
0174 315090

Bereikbaar van 8.00 uur tot
17.00 uur op werkdagen.
Wilt u een reservering annuleren
die **niet binnen 24 uur** plaatsvindt,
wijzig dan in uw account de reser-
vering en klik onderaan in het
venster op knop 'Annuleren'.